

Diplomaterna — en nationell elit?

Ovanstående fråga tycks Svenska Dagbladet utan tvekan vilja besvara med ja. Tidningen hävdar först att svenska diplomater på alla poster "väl tåla att jämföras med kolleger från andra länder" — om ett så allmänt och kategoriskt påstående skall intet annat sägas än att det måste bygga på en avundsvärd, sannolikt i världen enastående personkänedom. "Icke inom någon gren av statsförvaltningen torde heller rekryteringen ske med sådan omsorg som inom utrikesdepartementet" — det är det andra ledet i bevisföringen. Och slutligen: "De som en gång vunnit inträde får i regel tillfälle till ett för intelligens och omdömesskärpa stimulerande arbete." En sådan särställning för yrket lär inte diplomaterna själva göra anspråk på. Envoyén Westrup synes vara nöjd med jämställdhet mellan utrikesdepartementet och förvaltningen i övrigt. Envoyén Reuterskiöld hävdade i ett minnesvärt försvar för diplomaterna för några år sedan att de fick lära sig de mest olikartade sysslor, men han var ändå jämförelsevis anspråkslös: "Våra diplomater är hårt arbetande, ansvarskännande män, som redan från början av sin bana fått göra sig förtrogna icke blott med utrikespolitiska problem, utan med snart sagt allt mellan himmel och jord, från gödningsämnen till hovceremoniel." Omdömen av denna art kan lämnas därhän. Det enkla faktum som måste fasthållas är att de allmänna kvalifikationerna för inträde i utrikesdepartementet är medelmåttiga; genomsnittet för studentexamen är Ba +, dvs. exakt medelbetyget för landets studenter i allmänhet, ett faktum som fyller Svenska Dagbladet med glädje; examina för juris kandidaten är lika slätstrukna; i regel har — fjolåret utgör ett undantag — antalet sökande föga överstigit antalet antagna, och tvånget att i många fall acceptera svaga aspiranter är notoriskt. De sålunda antagna har hittills, på grund av det stora antalet chefsplatser, nästan alla blivit ministrar eller generalkonsuler. Det är som om nio

amanuenser eller löjtnanter på tio skulle bli generaldirektörer respektive generalmajorer. Tror någon på fullt allvar att tjänstgöringen i utrikesdepartementet, man må godta envoyén Reuterskiölds beskrivning eller inte, har en egenartad förmåga att bibringa en speciell intellektuell kraft, att förvandla ett hyggligt genomsnitt till en elit? Inom utrikesförvaltningen må man tro det, men låt oss slippa höra det på andra håll.

Påfallande är emellertid att många verkligt skickliga och begåvade män kommer in i departementet, att en rad av våra poster kan sägas vara utomordentligt väl besatta. Sannolikt beror det till stor del på att utrikesdepartementet av gammalt framstår som ett eftersträvanvärt yrke för ungdomar på hög social standard, och hr Westrup har kanske rätt i påståendet att de duktigaste ofta kommer "från socialklass 1 A"; i utpräglade överklassfamiljer lär särskilt tidigare de mest begåvade ha skickats till UD, medan de mindre märkliga gått till försvaret — eftersom urvalet inom UD är obefintligt, men inom försvaret ytterst effektivt, uppstår måhända en viss utjämning på de högsta posterna. Unga män av "enklare" härkomst torde än i dag knappast reflektera på denna karriär på grund av en överdriven föreställning om anspråken på förnämitet och förnögenhet.

Existensen av goda och till och med lysande begåvningar inom utrikesförvaltningen har i denna tidning aldrig dragits i tvivelsmål; den har till och med till undvikande av missförstånd gång efter annan framhävts. Vad som beklagats är det uppenbara förhållandet att enligt det nuvarande systemet ett stort antal obetydliga eller medelmåttiga personer just inom denna gren av förvaltningen når chefsplatser. "Namn är förhatliga" — men vet man inte att trots den goda sammanhållningen inom departementet många av karriärens toppmän omnämns blott med axelryckningar, generade leenden eller beklagande?

En försvarslinje som hr Un-

blottade kommer till "frihetens land" för att där bli föremål för pressande förhör och sedan till större delen avvisas; alla gör gällande att de är politiskt förföljda, men endast om de kan göra sannolikt att de hotas av personlig fara får de tillstånd att stanna kvar. Den besökande omringas av förtvivlade människor som vill berätta om sina lidanden och sin skräck; en har berövats sitt företag, en annan har en nära släkting i koncentrationsläger och tror sig hotad av samma öde, en tredje har en gång inkallats till polisförhör, en fjärde har lyckats rymma från arbetstjänst eller koncentrationsläger. Att bli avvisad är inte detsamma som att sändas tillbaka — det vore alltför ohyggligt —, men det innebär att ge sig ut på vägarna, i Västtyskland, bland en befolkning som börjar stelna inför nöden, i hopp om att genom tigeri och tillfälligt arbete kunna upphålla livet. Och ändå känner sig dessa människor lyckliga över att ha kommit ifrån skräcken under kommunismen.

Den avvisande politiken mot flyktingarna motiveras på skilda sätt. Man talar om risken för att Västtyskland skall översvämmas av kommunistagenter. Man pekar på arbetslösheten och de oförsörjda flyktingarna; skall man ta emot än flera, göra läget än sämre och kanske därmed förbereda den katastrof som kommunisterna räknar med. Man förklarar också — någon gång med en blandning av sentimentalitet och hårdhet som är svårsmält — att hela östzonen går förlorad för "tyskheten" om inte flyktingsströmmen stävjas; hur skall ett återförenat Tyskland vara tänkbart om östzonens tyskar lämnar sina hem? Det moraliska och politiska dilemma som här uppstår är kanske det svåraste av

alla. Flerålet tyska ledare erkänner att den nuvarande politiken är omöjlig att upprätthålla och att Västtyskland måste visa större sympati, större gästfrihet mot dessa flyktingar, som fördrivits inte enligt segarnas beslut, utan av fruktan för terrorn.

*

Flyktingsproblemet omfattning och svårigheter har i dessa rader blott kunnat antydast. Våldiga materiella insatser fordras för att även på lång sikt komma fram till en mycket blygsam lösning. De materiella svårigheterna kombineras med andra. Från tysk synpunkt gäller det, såsom flyktingsministern Lukaschek skriver, "att hos de fördrivna hamna in tanken att de skall leva som om något återvändande till hemtrakten inte vore tänkbart och att samtidigt upprätthålla tanken på en hemkomst". Från västerländsk synpunkt gäller det att arbeta för att flyktingsproblemet inte blir en röta i den tyska demokratin och därmed ett hinder för det fria Europas utveckling och förening. Arbetet för att göra de tyska flyktingarnas liv drägligare krävs därför inte blott av medkänslan, utan också av intresset.

HERBERT TINGSTEN

(Föregående artiklar i serien var införda 16, 19 och 21 juli.)

dén försökte för några år sedan är att helt enkelt förklara högre kompetens på ett antal höga poster onödig eller rent av otjänlig. Varför inte låta personer som i vanlig förvaltning skulle blivit aktuarier representera Sverige som ministrar: det är titeln, inte kompetensen det gäller. Försvarslinjen är likväl omöjlig. Svenska ministrar är inte, behöver inte vara så betydelselösa. Och om de vore det, finns det ingen anledning att år efter år begära nya platser under hänvisning till våra beskickningars utomordentliga betydelse. Någon elit behövs inte, men vad som fordras är att inte alla som med slätstrukna kvalifikationer genomgått en föga effektiv prövning når de högsta posterna inom en viktig karriär.

Finns då inte, frågar hr Westrup, en motsägelse mellan kritiken av de väldiga lönerna och kravet på större kapacitet? Så synes inte vara fallet. Jättelönerna och allt vad därmed hör samman är ett uttryck för att diplomatin ses som en representativ funktion, ett deltagande i ett slags societetstävlan. Denna funktion, denna tävlan roar inte duktigt folk i gemen. Om inriktningen vore starkare på det sakliga arbetet, på politiska, ekonomiska och kulturella förbindelser, utan så stark aktivitet i det eleganta, skulle kapaciteten bli mera lockad. Man kunde nå en balans — med personer som fortfarande vore vida bättre betalda än kollegerna i hemlandet men inte vore dessa påtagligt underlägsna.